abil. Viimane asjaolu, mis S.-i talurahva seaduse koolikorralduse otsesest harutamisest kõrvaldas, ei luba ka teda pidada Liivimaa »uue aja rahvakooli isaks« (M. Lipp), ja võib sellepärast kõnelda ainult S.-i kaudsest mõjust talurahva seaduse vastavate määruste kujunemisel. Kodumaa ühiskondlikkude olude kujunemisele aitas S. kaasa Jakobi kirikuõpetajana ning Liivimaa kirikujuhina, elustades ja süvendades pärisorjuse kaotamise mõtet eriti oma maapäevade avamise puhul peetud jutluste kaudu. Kutsetöö kõrval esines S. haruldaselt viljaka kirjamehena. Tema sulest on ilmunud hulk töid ja artikleid usuteaduse, eetika, aja-, kultuuri- ja kirikuloo alalt. Ajaloolistes töödes kasutab S. rohkesti arhiivmaterjali. Kuna suur osa ta ajaloolisi kirjutisi on pühendatud Riia linna mineviku, eriti kooli- ja kirikuolude kirjeldamisele või piirdub üksikute kohalikku laadi sündmuste ning tegelaste iseloomustamisega, omandavad mitmed tööd laiemagi ulatuse. Nii valgustab S. vähemas töös »Versuch einer Geschichte d. lettisch. und ehstn. Bibelübersetzungen« (Riia, 1817) piibli eesti ja läti keelde tõlkimise lugu eriti arhiivmaterjali põhjal. Mitmes kirjutises esitab S. oma aja kohta väärtuslikku materjali Liivimaa kooli-ajaloost; selt alalt mainitagu: Histor. Züge a. d. Geschichte Livländ. Schulen (Aug. Albanus, Livl. Schulblätter 1814, nr. 42), Zur Geschichte d. Schulen in Livland unter der Schwed. Regierung (*ibid.* 1815, nr. 5, 6, 13, 16, 21), Uebersicht v. d. Geschichte der livl. Landschulen (C. E. Raupach, Neues Museum d. teutschen Provinzen Russlands I, 2, a. 1825, lk. 11–27). Usuõpetuse alalt avaldas S. mitu ratsionalismi vaimus kirjutatud usuõpetuse raamatut, milledest üks, »Katechismus d. christl. Lehre« (Riia, 1816, hiljemini mitu korda uuesti tr.) Rõuge kirikuõpet. H. W. Bornwasser'i poolt ka eesti keelde, nimelt lõunaeesti murdesse on tõlgitud tiitliga: Katekismus kristlikkust oppussest Liivlandi sure Piiskoppi kohto polest välja antu (Miitavi, 1816). Viimaks on mainitav, et S. andis välja ning toimetas ajakirju Monatsschrift zur Kenntniss d. Gesch. u. Geographie des Russ. Reichs (1790—91), Rigaische Stadt-Blätter (11 aastakäiku: 1810, 1813, 14, 17, 21, 22—26, 27), Inländische Blätter (1813—14), Ostsee-Provinzen-Blatt (1823—27). S.-i kirjanduslik tegevus leidis laialdast tähelepanu, mille tõttu ta valiti mitme kirjandusliku ja teadusliku seltsi liikmeks sise- ja välismaal. — S. suri 17. VII 1827 Riias.

Recke-Napiersky IV, Beise II; Napiersky, Pred.-Lex. IV (S.-i tööde loend); Ulmann, Mitt. 1856, lk. 534 jj., 1859, lk. 277 jj.; Napiersky, Gesch.-Schr., lk. 48 jj.; K. L. Grave, Zum Andenken Sonntags (1827); Rig. Biogr. I, lk. 163—167; Joh. Frey, Die Theolog. Fakultät d. Univ. Dorpat-Jurjew (1905), lk. 142 j.; Rig. Stadt-Blätter 1828, 1852, 1857, 1859; Lipp, Kir. ja har. l. II, 63–67, 129, 134; A. Tobien, Die Agrargesetzgebung Livlands I (1899), lk. 384—88, 391–94; Leili Juurikas, K. G. S.-i osa Liivimaa rahvakooli kujunemisel (Tartu ülik. arhiivis, käsikirjal. auhinnatöö). *J. K.; P. P.*

SOOBERG (Sohberg), Mart (Martin), kirjanik, sünd. 13. I 1839 Pärnumaal Võlla v. Silde talu peremehe pojana, õppis Mihkli kirikuvalla- ja Pärnu Ülejõe koolis, olles viimases J. W. Jannsen'i õpilane, oli selle järel mõne a. koduvallas vallakirjutajaks ning rõugepanijaks, täiendas end hiljemini viimases kutses ja toimis umbes 60 a. rõugepanijana Võlla, Audru ja Jõõpre v. Selle kõrval oli S. tegev kirjanikuna ja rahvalaulude ning -juttude kogujana ja avaldas trükis 10 annet »Eesti laulutoojat« (1865–83) ja sama palju »Eesti juttutoojaid« (Tallinna, 1874—81, mitu annet ilmunud ka II ja III tr.). Vaimuliku kirjanduse alal avaldas ta J. W. Jannsen'i eeskuju jälgides raamatud »Sioni ohvrikannel« 3 jaos (Tall., 1866 jj., ilmunud ka II tr.) ja »Abi elu rahva südame peegel« (Viljandi, 1879). S. suri 20. I 1927 Tõhelas Tõstamaa klk. — S.-i lauluja jutukogud sisaldavad suure hulga rahvapärases väljendusviisis edasiantud rahvalaule ja -jutte ja on seega rahvaluule uurimisel kasutatavad allikatekogudena, kuigi need vabad pole rahvale mitteomaseist lisandusist ja täiendusist. S.-i kunstluules on liialdatud rahvapärasuse taotlemine viinud kirjaniku labasuste ja jämedusteni, mis võtavad ta töilt kirjandusliku väärtuse.

Uruste (Audru) kiriku preestrilt saadud andmed; Hermann, E. kirj. ajal., 424 j.; V. Reiman, Kivid ja killud I (1907), lk. 66 jj.; E. Kirj. 1927, lk. 94 jj., 1928, lk. 327; Post. 1927, nr. 25 *O. U.*

SOOTS, Jaan, riigikaitse- ja politikategelane, sünd. 29. II 1880 Viljandimaal (praegu Valgamaal) Helme v. Küti talu omaniku pojana, õppis kuni 1899. a.-ni Riia õpetajateseminaris, astus a. 1900 vabatahtlikuna Vene sõjaväeteenistusse, oli aa. 1901—04 Vilno junkrukoolis, mille lõpetas alamleitnandina, ja teenis siis kuni 1910. a.-ni ohvitserina Moskvas 7. Samogiti grenaderipolgus, võttes aa. 1905—06 osa Vene-Jaapani sõjast Mandžuurias. A. 1910 astus ta Nikolai sõjaväe-akadeemiasse Peterburis, lõpetas selle a. 1913 ja arvati kindralstaabi kutseliiki. Ilmasõja puhkemisel määrati ta XVI korpuse staabi käskudetäitjaks kindralstaabi ohvitseriks, kellena toimis